

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1946 kl. 8 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen.

(2:a avd.)

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner I: 212 av herr *Englund* m. fl. och II: 343 av herr *Sandberg* m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse av 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen:

Vid offentligt skådespel — — — i inre förbindelse stående lokal, dock må länsstyrelsen efter hörande av magistraten i annan stad än Stockholm samt kommunalnämnden på landet, jämlikt de grunder som av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige må hava bestämts, för särskilda fall medgiva rätt till sådan utskänkning.»

Beträffande vad motionärerna anfört till stöd för det i motionerna framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 212.

Rörande avgränsningen av den kommunala medbestämmanderätten över rusdrycksförsäljningen stadgas i gällande rusdrycksförsäljningsförordning i huvudsak följande.

Enligt bestämmelserna i 3 kap. skall tillstånd till annan utskänkning än turist- och trafikutskänkning meddelas av länsstyrelsen i det län, där utskänkningen skall äga rum (6 §). Över ansökan om tillstånd till utskänkning skall länsstyrelsen omedelbart inhämta yttrande av fullmäktige i kommunen (9 §). Om systembolags ansökan om utskänkning blivit avstyrkt av fullmäktige, må tillstånd ej meddelas av länsstyrelsen (10 § 1 mom.). Vidare hava fullmäktige fått vidsträckta befogenheter med avseende å utskänkingsställesnas antal och förläggning samt tillförsäkrats rätt att — med vissa undantag — föreskriva inskränkningar i fråga om rörelsens bedrivande (10 § 2 mom.). Uttryckligen undantagna från fullmäktiges befogenheter i sistnämnda avseende äro *dels* de i 5 kap. 1 och 2 §§ omförmälda reglerna om måltidstväng och högsta utskänkingskvantitet, *dels* »grunder för förbud mot utskänkning till viss person», *dels* föreskrift i strid mot den grundläggande föreskriften i 1 kap. 3 §, enligt vilken »all försäljning av rusdrycker skall

ordnas och handhavas så att därav uppkommer så ringa skada som möjligt», och dels föreskrift, som står i strid »med allmän lag eller författning». Samtliga de fall, som nu angivits, avse s. k. årsutskänkning av rusdrycker. Vad i 9 och 10 §§ föreskrives skall emellertid i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om tillfällig utskänkning (11 § 2 mom.). I 5 kap. finnas bestämmelser meddelade angående frågor om tillstånd till utskänkning i samband med offentlig dans. Härom stadgas, att utskänkning ej må ske i lokal eller å plats, där danstillställningen äger rum, eller i annan därmed i inre förbindelse stående lokal, där ej länsstyrelsen, sedan i annan stad än Stockholm magistraten samt på landet kommunalnämnden avgivit yttrande, för särskilda fall medgivit rätt till sådan utskänkning (3 §). Vidare föreskrives, att om för särskilt tillfälle behov yppas av att utskänkning fortgår efter klockan tio eftermiddagen eller annan av länsstyrelsen föreskriven tid, länsstyrelsen må, jämlikt de grunder som av fullmäktige bestämts, medgiva sådan förlängning av utskänkningstiden (4 §).

Sistnämnda bestämmelser i 5 kap. 3 och 4 §§ rusdrycksförsäljningsförordningen ha tillkommit år 1937. Vid nämnda års riksdag hade i berörda hänseende av vederbörande departementschef (proposition nr 242) föreslagits, att — fränsett ordningsstadgans bestämmelser angående polistillstånd — hinder icke skulle föreligga för anordnande av dans å restaurang i samband med utskänkning. På förslag av samma års bevillningsutskott beslöt emellertid riksdagen att tidigare gällande förbud mot anordnande av restaurangdans utan tillstånd av länsstyrelsen skulle bibehållas. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 28 anförde utskottet i berörda hänseende följande:

»I de likalydande motionerna I: 270 och II: 524 har yrkats sådan ändring av förslaget 5 kap. 3 §, att förbudet mot utskänkning i samband med varietéföreställningar m. m. måtte göras tillämpligt å varje slag av offentlig danstillställning ävensom att undantag från förbudet i sådant fall måtte kunna lämnas endast om synnerliga skäl därtill föreläge samt begränsas till att avse utskänkning vid enstaka danstillställning. Jämväl i de likalydande motionerna I: 275 och II: 510 har framställts ett yrkande i samma riktning.

Enligt utskottets mening ha gällande bestämmelser i förevarande hänseende av myndigheterna på vissa håll tillämpats på ett sätt, som kan giva anledning till befogade erinringar. För framtiden måste anses önskvärt, att tillstånd till dans i samband med utskänkning å restaurang meddelas med större urskillning och varsamhet än som hittills skett. Särskilt finner utskottet det icke vidare böra ifrågakomma, att medgivande lämnas för viss tidsperiod utan angivande av de särskilda dagar, då dans skall äga rum. Då det för tillgodoseende av dessa synpunkter icke torde vara tillräckligt att lägga avgörandet enbart i polismyndighetens hand, vill utskottet för sin del förorda sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag, att för utskänkning i samband med dans å restaurang alltjämt skall erfordras jämväl medgivande från länsstyrelsens sida.»

Innebörden av nu angivna bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen, såvitt angår offentliga danstillställningar, har nyligen i två uppmärk-

sammade besvärsmål varit föremål för rättslig prövning. Såvitt handlingarna i berörda mål utmärka torde omständigheterna i dessa båda fall i korthet kunna återgivas sålunda.

I ena fallet hade stadsfullmäktige i Borås i yttrande över ansökan av systemaktiebolaget i staden om tillstånd till årsutskänkning av rusdrycker under viss oktrojperiod hemställt bl. a., att beträffande samtliga utskänkingsställen i staden den inskränkningen i fråga om rörelsens bedrivande måtte föreskrivas att sådan danstillställning, som omförmäles i 13 § ordningsstadgan för rikets städer, finge anordnas högst en dag varje vecka. Länsstyrelsen hade genom överklagade resolutionen funnit sig icke kunna bifalla fullmäktiges sålunda gjorda hemställan, enär den begärda inskränkningen finge anses stå i strid med bestämmelserna i 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen. Häröver anfördes besvär av dels Borås nykterhetsnämnd dels ock nykterhetsfolkets centralförsamling och Borås nykterhetsförbund. I yttrande över besvären framhöll kontrollstyrelsen, att det i förevarande fall avgörande spørsmålet gällde förutsättningarna för att ett av fullmäktige föreslaget utskänkingsvillkor skulle anses stå i strid med allmän lag eller författning. Enligt styrelsens mening kunde detta stadgande icke begränsas till att avse föreskrift utanför själva rusdrycksförsäljningsförordningen. En sådan begränsning skulle inrymma den oantagbara konsekvensen, att exempelvis föreskrifter i 3 kap. 16 § angående systembolags rätt att överlåta utskänkningstillstånd skulle kunna sättas ur kraft genom en oktrojföreskrift i motsatt riktning. Uttrycket »i strid med allmän lag eller författning» funnes redan i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning, där det åtföljdes av det förtydligande tillägget »eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma». Den i besvären åberopade tolkningen, vilken aldrig varit avsedd, kunde medföra betänkliga förskjutningar i tillämpningen av andra grundläggande föreskrifter i rusdrycksförsäljningsförordningen. Kontrollstyrelsen hemställde fördenskull, att besvären måtte lämnas utan bifall. Kungl. Maj:t fann i resolution den 19 oktober 1945 besvären icke kunna mot stadgandet i 3 kap. 10 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen bifallas.

Jämväl i det andra här åsyftade fallet, avseende besvär av nykterhetsnämnden i Alingsås samt Alingsås nykterhetsvänners centralförbund i fråga om inskränkningar av liknande slag som i Borås i samband med oktrojansökan, blev utgången enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1945 densamma.

I anknytning till ifrågavarande avgöranden av Kungl. Maj:t i fråga om tolkningen av berörda delar av rusdrycksförsäljningsförordningen har i de nu förevarande motionerna anförts bland annat följande. Vid införandet av 1937 års förordning ansåg man sig böra göra viss begränsning i kommunernas tidigare mycket omfattande befogenhet att meddela inskränkningar i utskänkningen. Denna åsyftade emellertid endast att skapa enhetlighet i fråga om utskänkingskvantiteter, måltidstvång och lägsta utskänkingsålder och att förebygga, att kommun införde bestämmelse i strid med förord-

ningens huvuddirektiv, att all försäljning skulle ordnas och handhavas så att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt. Någon ändring i fråga om kommunernas befogenhet i avseende å den offentliga dansen å restaurangerna torde däremot icke ha varit på tal. Kommunalrepresentationen torde på få punkter kunna tillerkännas en mera obestridd kompetens att yttra sig om ändamålsenligheten av viss detaljutformning i fråga om utskänkningsen å viss ort än när det gällde omfattningen av restaurangdansens å orten. Det vore därför angeläget att kommunalrepresentationens rätt i detta hänseende otvetydigt bleve fastslagen.

Efter därom i grundlagsenlig ordning framställd begäran ha yttranden över motionerna avgivits av socialstyrelsen och kontrollstyrelsen.

Socialstyrelsen har framhållit, att förverkligandet av motionärernas förslag skulle innebära en från utvecklingen på detta område avvikande utvecklingslinje. Länsstyrelsernas tillståndsgivning i förevarande hänseende hade sedan lång tid tillbaka varit ojämn, och de meddelade tillstånden torde på sina håll ha varit långt talrikare än som motsvarade lagstiftarens ursprungliga intentioner. Bevekelsegrunderna torde härvid ha varit farhågorna för att en restriktiv tillståndsgivning skulle främja uppkomsten av mer eller mindre okontrollerbara dansetablissemang. Tendensen vid tillståndsgivningen borde principiellt vara restriktiv. Sannolikt skulle dock den i motionerna föreslagna anordningen medföra ökad ojämnhet, nämligen mellan kommunerna inom ett och samma län och, i en del fall, även inom en och samma kommun under olika tidsperioder. Med hänsyn till det pågående utredningsarbetet i 1944 års nykterhetskommitté och då särskilda omständigheter, som påkallade omedelbara åtgärder i ämnet, icke framkommit, ansåge socialstyrelsen för sin del att motionerna icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

Kontrollstyrelsen har anfört bland annat, att styrelsen i ett den 29 februari 1944 avgivet yttrande i anledning av den s. k. snabbutredningens betänkande uttalat sin anslutning till den ståndpunkt, som intagits av utredningens ordförande. Enligt denna ståndpunkt borde gällande bestämmelser i huvudsak bibehållas, dock borde viss skärpning genomföras i fråga om länsstyrelsernas praxis vid tillståndsgivningen. Det i motionerna framlagda förslaget innebure ett konsekvent fullföljande av de sedan gammalt gällande principerna rörande kommunernas medverkan vid utskänkingsfrågornas avgörande. Det vore i och för sig ett rimligt krav, att i fall, då fullmäktige ansett sig böra förorda vissa regler för tillståndsgivningen, dessa regler — liksom beträffande grunderna för tillfällig utsträckning av utskänkningsstiden — bleve bindande. Sedan hela frågan om den svenska nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning numera överlämnats till utredning inom 1944 års nykterhetskommitté, talade likväl övervägande skäl för att med ett slutgiltigt ståndpunktstagande till motionärernas förslag borde anstå i avvaktan på resultatet av denna utredning.

Enligt 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen må vid bland annat offentlig danstillställning utskänkning av rusdrycker ej ske i lokal eller å plats, där danstillställningen äger rum, eller i annan därmed i inre förbindelse stående lokal. Länsstyrelsen må dock, sedan i annan stad än Stockholm magistraten samt på landet kommunalnämnden avgivit yttrande, för särskilda fall medgiva rätt till sådan utskänkning.

I de föreliggande motionerna föreslås ändrad lydelse av berörda stadgande i syfte att tydligt utmärka, att länsstyrelse vid meddelande av tillstånd till utskänkning å restaurang i samband med offentlig danstillställning skall vara bunden av vad stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige därom må ha bestämt. Till stöd för detta yrkande ha motionärerna anfört bland annat, att det vore angeläget att otvetydigt fastslå kommunalrepresentationens rätt i detta hänseende, enär gällande bestämmelser enligt vad som framginge av två av Kungl. Maj:t under år 1945 meddelade beslut icke vid tillämpningen givits den innebörden, som innefattades i motionärernas yrkande.

I 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning stadgades förbud mot utskänkning av rusdrycker vid bland annat offentlig danstillställning. Länsstyrelsen ägde emellertid efter magistratens eller kommunalnämndens hörande »för särskilt tillfälle» medgiva undantag från förbudet. Bestämmelserna i sistnämnda förordning voro sålunda i huvudsak av samma innehåll som nu gällande bestämmelser i ämnet. I den vid 1937 års riksdag framlagda propositionen nr 242 med förslag till rusdrycksförsäljningsförordning föreslogs på ifrågavarande punkt den ändringen, att förbudet mot utskänkning av rusdrycker i samband med danstillställning på restaurang skulle upphävas. Samma års bevillningsutskott avstyrkte i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 28 propositionen i denna del samt föreslog den lydelse av 5 kap. 3 §, som nu är gällande. Såsom motivering härför anförde utskottet, att bestämmelserna i förevarande hänseende på vissa håll tillämpats på ett sätt som kunde giva anledning till befogade erinringar samt att det för framtiden måste anses vara önskvärt att tillstånd till dans i samband med utskänkning å restaurang meddelades med större urskillning och varsamhet än som dittills skett.

I ett till bevillningsutskottet nu inkommet yttrande över de föreliggande motionerna har socialstyrelsen framhållit, att länsstyrelsernas tillståndsgivning i förevarande avseende sedan lång tid tillbaka varit ojämn och att de meddelade tillstånden på sina håll torde ha varit långt talrikare än som motsvarade lagstiftarens ursprungliga intentioner. Utskottet, som helt ansluter sig till det av 1937 års riksdag gjorda uttalandet om önskvärdheten av att tillstånd till dans i samband med utskänkning å restaurang meddelas med urskillning och varsamhet, finner de av socialstyrelsen sålunda påpekade bristerna vid tillämpningen av gällande bestämmelser betänkliga. Såsom framhållits av kontrollstyrelsen i likaledes avgivet yttrande torde kommunerna få anses äga speciella förutsättningar för att bedöma, i vad mån särskilda bestämmelser äro påkallade med avseende på omfattningen och villkoren för anordnande av restaurangdans, kombinerad med utskänkning. Det torde där-

för vara ett rimligt krav, att i fall, då fullmäktige ansett sig böra förorda vissa regler för tillståndsgivningen, dessa regler skola — liksom redan nu är förhållandet beträffande av fullmäktige förordade grunder för tillfällig utsträckning av utskänkningstiden — bliva för länsstyrelsen bindande.

Ehuru utskottet såsom framgår av vad nu nämnts finner skäl tala för en ändring av stadgandet i 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen i av motionärerna åsyftad riktning, anser sig dock utskottet med hänsyn till det nu pågående utredningsarbetet på nykterhetslagstiftningens område icke böra framlägga förslag till ändrade bestämmelser i ämnet. Frågan om tillståndsgivningen beträffande utskänkning vid de i 5 kap. 3 § avsedda tillställningarna bör enligt utskottets mening icke lämpligen lösas såsom en fristående fråga på sätt motionärerna förordat. Utskottet förväntar nämligen, att principerna rörande kommunernas medinflytande över rusdrycksutskänkningens handhavande vid restaurangdans eller eljest komma att noggrant omprövas inom 1944 års nykterhetskommitté. Härigenom torde även förevarande spörsmål, som har anknytningar åt olika håll, komma att erhålla en mera allsidig belysning än vad som vid frågans behandling inom utskottet varit möjligt att åstadkomma. Utskottet utgår härvid ifrån att de i motionerna och av utskottet anförda synpunkterna komma att beaktas vid den pågående utredningen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 212 av herr Englund m. fl. och II: 343 av herr Sandberg m. fl. om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 maj 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

N ä r v a r a n d e:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Johan Bärq, Velander, friherre De Geer, Frans Ericson, Björnsson, Robert Berg, Franzon, Rosander* och *Englund* samt

från a n d r a kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Björklund, Hammarlund, Sandberg, Orgård, Janson* i Frändesta, *Falk, Jonsson* i Skedsbygd och *Bladh*.

Reservat ioner:

1) av herrar *Englund* och *Sandberg*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort erhålla följande lydelse:

»Enligt 5 kap. — — — (= utskottet s. 5 rad 1 uppfifrån—s. 6 rad 4 uppfifrån) — — — för länsstyrelsen bindande.

Frågan om utskänkning i samband med restaurangdans har på senare tid, förutom i nu förevarande motioner, dryftats i tvenne offentliga utredningar, utredningen rörande orsakerna till försämringen av nykterhetstillståndet under krigsåren (SOU 1944: 3) och ungdomsvårdskommitténs betänkande rörande ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22). I den förra av dessa utredningar yrkades, att dylik utskänkning tills vidare skulle helt förbjudas, i den senare att ett sådant förbud skulle utfärdas för framtiden. Sistnämnda förslag torde bli föremål för ingående prövning i 1944 års nykterhetskommitté. Omfattningen och den komplicerade arten av denna kommittés uppdrag gör att dess utredningar i detta och andra spörsmål kunna förväntas föreligga först efter åtskillig tid. I direktiven för kommittén har statsrådet och chefen för finansdepartementet också ansett sig böra uttryckligen framhålla, att den sålunda pågående omfattande utredningen icke får utgöra hinder för vidtagande, oberoende av denna utredning, av ändringar i alkoholförfattningarna av mindre räckvidd. Riksdagen har också nyligen funnit sig oförhindrad att på förslag av regeringen skapa en tidigare icke förefintlig rätt till utskänkning av vin på svenska flygplan i inhemsk trafik. Hinder synes sålunda knappast föreligga att i avvaktan på prövningen av förutnämnda förslag vidtaga sådan ändring i förordningen, att de kommunala fullmäktigeförsamlingarna tillförsäkras det inflytande över omfattningen på orten av utskänkning i samband med restaurangdans, som man före de av utskottet refererade besluten av Kungl. Maj:t förmenat tillkomma dem. En sådan ändring innebär endast ett fullföljande av den tankegång som i detta hänseende låg till grund för 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning. Utskottet finner jämväl den av motionärerna föreslagna författningstexten ägnad att tillgodose nämnda önskemål.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 212 av herr *Englund* m. fl. och II: 343 av herr *Sandberg* m. fl. ville för sin del besluta, att 5 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vid offentligt skådespel — — — i inre förbindelse stående lokal, dock må länsstyrelsen efter hörande av magistraten i annan stad än Stockholm samt kommunalnämnden på landet, jämlikt de grunder som av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige må hava bestämts, för särskilda fall medgiva rätt till sådan utskänkning.»; samt

2) av herrar *Velander, Lövgren, Hagberg* i Malmö och *Jansson* i Frändesta beträffande utskottets motivering.
